

tenzivní faktory. Stav v SSSR s pouhými 32 % v letech 1951—1963 odpovídá stavu ve Spojených státech z let 1889—1899. Situace v ČSSR je ještě horší. V letech 1949—1953 připadalo na intenzivní faktory 44,3 %, v období 1956—1960 jen 19,2 % a v letech 1961 až 1965 byl jejich příspěvek negativní. Ač se celkové výdaje zvyšovaly o 5,3 % ročně, národní důchod stoupal o pouhých 2 %.

Příčinou této neutěšené situace bylo nedostatečné pronikání vědy a technického pokroku do národního hospodářství. A to přesto, že ČSSR zaznamenává v období 1959—1966 roční přírůstek vědců a inženýrů ve výši 7,2 %, což je *více než v kterékoliv západní zemi*. Nesnáze vyplývající ze zhoršené efektivnosti kapitálu v socialistických zemích vyžaduje naléhavě nápravu. Ve studii O. Šika se hledá tato náprava jednak v opuštění systému centralizace investic, jednak v lepším pronikání techniky do zařízení, a konečně v lepší správě těchto zařízení.

Není však jisto, zda všichni vedoucí podniků budou správně a snadno chápat řeč techniků, neboť pouze 29 % z nich má vysokoškolské vzdělání, označované podle oficiálních — dosti širokých — kritérií jako „přiměřené“.

Naproti tomu je pochopitelné, že „stará garda“ neměla a nemá podporu mas, neboť i ve Statistické ročence se dočteme, že vze-stup reálných mezd dělníků a úředníků se pohyboval v letech 1960—1965 rychlostí pouhého 1 % ročně.

Úspěch ekonomický *skrze* úspěch politický pro úspěch humánní; taková byla hierarchie zájmů v Mariánských Lázních. První v pořadí naléhavosti jsou ekonomické a politické problémy, avšak první v pořadí hodnot jsou humanistické cíle.

Neslyšel jsem hovořit o „dohnání a přede-hnání americké životní úrovně“. Pozoroval jsem naopak, jak je potvrzována vůle vytvořit „originální životní styl, jenž by byl uměleckým dílem, využívajícím možností poskytnutých technikou“, jak to vyjádřil Ota Klein.

Ekonomický pokrok je velmi cenným úspěchem, pokud zbavuje obyvatelstvo nedostatku, je však nezdařem, pokud nerozvíjí jejich vlohy pro vyšší potřeby.

J. O.

Bělolipeckij, Kuzin, Něgodajev, Rodionov, Stoskova, Čerepněv, Černyšev, Suchardin: Sovremennaja naučno-těchničeskaja revolucija. Istoričeskoe issledovanie.

Red. S. V. Suchardin.

Nakl. „Nauka“, Moskva 1967, s. 184.

Kolektiv sovětských vědců vychází z myšle-nek zakladatelů marxismu-leninismu a kon-frontuje svá stanoviska s názory současných marxistických autorů; mimo jiné cituje na několika místech i práce R. Richty a jeho výzkumného týmu.

Kniha rozebírá předpoklady vzniku nové sociálně ekonomické formace, jakož i pod-statu technické revoluce, výrobní revoluce a revoluce vědeckotechnické.

Pokud jde o předpoklady vzniku nové formace, předkládají autoři názor, že pod-mínkou každého nového společenského řádu je trojí revoluce: a) sociální (= politická), b) technická, c) výrobní.

O technické revoluci platí, že se „nemůže *plně* realizovat, tj. přerůst ve výrobní re-voluci, bez sociální (politické) revoluce“.

První vědecká revoluce, začínající v 2. po-lovině 15. století, nebyla provázena *technic-kou* revolucí; rozvoj techniky ještě nedosáhl toho stupně, kdy se technika nemůže rozvíjet bez vědy. Jinými slovy: tehdy nebylo možno hovořit o revoluci *vědou*.

Podstatným obsahem výrobní revoluce je „změna technologického způsobu výroby, v jehož důsledku vzniká zásadně nová spo-lečenská kategorie výrobců, a proto se s ko-nečnou platností formují a převládají nové výrobní vztahy a společenské podmínky“. Při výrobní revoluci (jejímž zvláštním pří-padem byla průmyslová revoluce z konce 18. a začátku 19. století) vzniká nový vý-robní způsob, charakterizovaný novou dělbou práce, novým postavením výrobců a novými společenskými vztahy ve výrobě, novou so-ciální strukturou společnosti.

Vědeckotechnická revoluce je spojení re-voluce vědecké a technické. V 50. letech 20. století začala jak v socialistických, tak i ve vyspělých kapitalistických zemích sou-době vědeckotechnická revoluce, která při-pravuje novou výrobní revoluci.

Ve shodě s obecně rozšířeným názorem autoři dále konstatují, že podstata dnešní vědeckotechnické revoluce je v tom, že stroje nahrazují výrobcovy logické funkce (Kedrov).

Mezi zvláštnosti dnešní vědeckotechnické revoluce, na rozdíl od předcházejících tech-nických revolucí, patří mj. to, že se „zmoc-ňuje naráz všech nebo téměř všech odvětví národního hospodářství...“; že v „socialis-tických zemích není živelným procesem, nýbrž uvědomělým, stranou a vládou řízeným pro-cesem spjatým s budováním materiálně tech-nické báze komunismu“; že „přerůstání sou-době vědeckotechnické revoluce v novou výrobní revoluci je možné jen po socialis-tické revoluci a ne po reformě, jako tomu bylo v 19. století v některých zemích“; že „vědeckotechnická revoluce může začít i v ka-pitalistických zemích“, avšak bude jen „zostřovat všechny protiklady kapitalistické společnosti a tím přibližovat dobu socialis-tické revoluce“.

Jaké jsou společenské důsledky vědecko-technické revoluce? Jestliže průmyslová re-voluce z konce 18. a začátku 19. století vytvořila proletariát, pak v důsledku nové výrobní revoluce vzniká společnost svobod-ných, všestranně rozvinutých pracovníků. „... dělník se staví vedle výrobního pro-cesu, místo aby byl jeho hlavním činitelem“ (Marx).

J. O.